

06 יולי 2015

נתוני התמיכה בחקלאות הישראלית – דוח ה – OECD לשנת 2014
 נרשם ע"י: רחל בורושק

1. ארגון ה – OECD, עורך מידי שנה את תרגום המדיניות החקלאית בכל אחת מהמדינות החברות בארגון, לרמת תמיכה הנמדדת במדדים שווים, וניתנת לכן להשוואה בין המדינות.
2. אתמול, יצא לאור הדו"ח המסכם את רמות התמיכה במדינות השונות, ובהן ישראל ביחס לשנת 2014.
3. החלק המעניין בדו"ח זה, היא רמת התמיכה ביצרנים החקלאיים, המיוחסת לסך ערך היצור החקלאי.
4. תמיכה זו נחלקת לשניים –
  - 1) חלק התמיכה המועבר מתקציב המדינה לחקלאים. ברכיב תמיכה זה נושאים למעשה משלמי המיסים כולם.
  - 2) חלק התמיכה הכרוך בקיום מכסות יצור ומכסים, המהווה למעשה תמיכה במחירים. ברכיב תמיכה זה נושא כל מי שצורך את המוצרים החקלאיים הנתמכים, על ידי תשלום עודף (במקרה שהמחיר המקומי גבוה ממחיר יבוא אלטרנטיבי) או חסר (במקרה שהמחיר בישראל נמוך ממחיר היבוא האפשרי).
5. ממצאי הדו"ח החדש, אינם מפתיעים ודומים לממצאים בשנים קודמות, ומצביע בעיקר על שתי תופעות ידועות:
  - 1) רמת התמיכה המיוחסת לערך היצור נמוכה בישראל ממוצע ה – OECD ומגובה התמיכה של האיחוד האירופי:

2014	2013	2012	
10.2%	6.8%	8.8%	ישראל
17.3%	18.0%	18.4%	ממוצע OECD
18.0%	20.5%	19.1%	ממוצע האיחוד האירופי

(2) רמת התמיכה בישראל נובעת בעיקרה מתמיכה במחירים באמצעות מכסים, ורק חלק קטן יחסית הנובע מתשלומים ישירים מתקציב המדינה:

מילי שקלים	2012	2013	2014
תמיכה מהתקציב	749	723	626
תמיכה במחיר	1,843	1,324	2,427
סה"כ	2,592	2,047	3,053
אחוז התמיכה במחיר	71%	65%	80%
אחוז התמיכה מהתקציב	29%	35%	20%

נתוני 2014:	תמיכה במחירים	תמיכה מהתקציב
ישראל	80%	20%
ממוצע OECD	44%	56%
איחוד אירופי	17%	83%

6. ביחס לתמיכה במחירים, יש לציין:

(1) עליה או ירידה בנתון השנתי, איננה נובעת או קשורה להפעלת מדיניות על ידי המדינה, אלא בשינויים במחירים היחסיים בארץ ובחו"ל.

(2) נתון המצביע על 2.4 מיליארדי שקלים של תמיכה במחירים – אין משמעותו שהצרכן הישראלי היה יכול לרכוש את כל המזון הנובע מהחקלאות הישראלית בערך הנמוך בסכום זה!

(3) יש בגוף החשבון הנחות תיאורטיות מרחיקות לכת, ובנוסף הנחות בסיס ונתונים המטים את החשבון לכאן או לכאן – לעיתים במאות מיליוני שקלים.

(4) להדגמה – נתוני שנת 2014, מבוססים על שער חליפין נמוך מזה ששרר בפועל, ולא בפער גדול – 3.54 במקום 3.58 שקל/דולר ארה"ב. מכיוון שחשבון היבוא הפוטנציאלי מתורגם ממחיר דולרי לשקלי (לצורך השוואתו עם המחיר המקומי) – תיקון החשבון רק בנקודה קלה זו – מוריד את רמת התמיכה בכ- 130 מיליוני שקלים!

(5) הדגמה נוספת – חשבון התמיכה בחלב, מניח מחירים אירופאיים לאבקת חלב וחמאה המיובאים לארץ ומחליפים את כל היצור המקומי. בפועל, יבוא של חלב שתיה ומשקאות חלב וכן תוצרת ניגרת, איננו מעשי ממספר סיבות ברורות. לכן, הסרת מכסים על כל מוצרי החלב, כולל ביטול מכסות החלב, לא תצמצם פער, במידה וקיים לגבי מוצרי החלב הלא סחירים, או שמסחר בהם הופך, בשל אופיים, לבלתי סביר כלכלית.

7. ביחס לתמיכה מהתקציב:

- (1) למרות הצהרות חוזרות ונשנות מטעם המדינה, על העדפתה את התמיכה הישירה, בשנת 2014, זו קטנה משמעותית ובכ- 100 מיליוני שקלים.
- (2) הירידה המשמעותית, היא דווקא בסעיף תמיכה רצוי ומקובל מאוד במדינות העולם, והוא התמיכה באמצעות הביטוח החקלאי (64 מיליוני שקלים).
- (3) סעיף התמיכה במים ירד גם הוא בכ- 40 מיליוני שקלים, ומשקף את מחירי המים העולים למגזר החקלאי.

8. מדיניות התמיכות הרצויה

- (1) ההודעה לעיתונות של משרד החקלאות, מתארת את העדפת המשרד את התמיכה הישירה, ונמסר בנוסף על מגעים עם משרד האוצר בדבר מעבר לשיטת תמיכות שונה.
- (2) הגם, שכלכלית, נכון יותר לתמוך ישירות בחקלאים ולא רק בעקיפין באמצעות מכסים, אולם, המעבר איננו פשוט כלל ועיקר, ובמידה ולא ייעשה על ידי תכנון קפדני והבנה מראש של ההשלכות על ענפי החקלאות ואזורי הארץ השונים, התוצאה עלולה להיות הרת אסון.
- (3) ראשית, יש להכין תשתית עקרונית של הסכמות ארוכות טווח המעוגנות בכלים שיבטיחו קיום מדיניות תמיכה ישירה לזמן ארוך. תשתית זו צריכה לכלול בין היתר:
  - א. חתימה על הסכם מחייב עם הגוף החקלאי היציג – התאחדות חקלאים ישראל.
  - ב. עיגון נוסף בחקיקה ראשית.

- ג. קביעת תקופות ביניים בהם תהיה עדיין מדיניות משולבת.
- ד. קביעת מסגרת זמן להסכם שאיננו יורד מ – 25 שנים.
- ה. קביעת רמת תמיכה כוללת השואפת להגיע לרמות התמיכה המקובלות באיחוד האירופי.
- ו. קביעת רמות מכסים מינימליות, ומנגנונים של היטלי יבוא מיוחדים, למניעת נזקים בלתי הפיכים שעלולים להיגרם על ידי יבוא במחירי היצף.
- ז. הסכמה על עבודה מכינה, העורכת מיפוי של הגידולים בחתכים אזוריים והערכת כושר הישרדותם, כמו גם הערכת סכומי התמיכה הנדרשים בחתכי גידולים ועיבודי הקרקע.

(4) אין להמעיט, לא בכך שזהו כיוון רצוי, אולם גם לא בכך, שללא תשתית מתאימה, החקלאות נגררת לשינויים אקראיים פה ושם, הנעשים בדרך כלל בחטף של חוק הסדרים, והנזק המצטבר הולך וגדל.

(5) יש לקרוא לכו למשרד החקלאות, לא לבצע או לנהל מקח וממכר על שינוי מדיניות בענפים ספציפיים, אלא – ליזום ולהקים מיידית צוותי עבודה מקצועיים, ובשיתוף שך החקלאים בתהליך מלכתחילה, שיעריכו את צורכי התמיכה, ויעמידו לרשות המשרד את הכלים לגיבוש מדיניות חדשה ואחראית.